ТАЄМНИЧА ГОСТЯ

Два місяці тому люди востаннє бачили сонце. Воно закотилося за обрій і більше не показувалось. Протягом цього часу тривала холодна полярна ніч.

Сьогодні чекали, що сонце знов підійметься над обрієм. Цього дня мало бути велике свято для жителів острова, де жили ескімоси. Вони одягалися в хутра, запрягали в сани замість коней собак і полювали на тюленів.

Уже давно люди на острові відчували голод. Довгої ночі їм не вистачало харчів. Багато з них лежали хворими.

З великою радістю ждали вони сонця. Хто тільки міг, вийшов на високий горб над берегом моря зустрічати вогняну кулю.

Вже зовсім розвиднілось. Навколо острова лежало скуте кригою море. Далеко на південному обрії чорніла смужка великого суходолу.

Ніхто з тих ескімосів ніколи не був на великому суходолі. Серединою протоки між островом і великим берегом постійна течія літом і взимку з шаленою швидкістю проносила кригу. Жоден сміливець не наважувався перейти той крижаний потік.

Лише раз, це було дуже давно, перейдено його. Діди цих ескімосів, тікаючи од ворогів, надибали таке місце, де можна було перейти через потік. Потім дехто хотів повернутись назад, та шамани заборонили відшукувати той прохід.

Очі всіх ескімосів не одривались од східної сторони неба. Там над засніженою кригою пломеніло ранішнє небо. Ось-ось з-за обрію визирне

сонце. А тоді почнуться ясні дні. Почнеться полювання, і люди вже не голодуватимуть.

Навколо панувала тиша і не ворушилось навіть повітря.

Від морозу, здавалось, захололо не лише повітря, а й вітер.

Та ось край обрію черкнуло червоне коло, і перші сонячні промені лягли на кригу. В очі блиснуло сніговим сріблом і позолотою.

— Сонце прийшло! — вигукнув старий Ілавірнік і звів над головою руки.

Увесь натовп зробив те саме. Вони вітали сонце.

— Хто там їде? — лякливо гукнув хтось серед натовпу.

Всі обернулись. Маленька Навалук показувала пальцем на південь.

На сніговому покривалі крижаного поля, наближаючись до острова, від суходолу рухалась чорна пляма. То людина їхала нартами, запряженими собаками. Всі ескімоси зрозуміли, що та людина перейшла через крижаний потік.

Натовп забув про сонце і схвильовано, з неймовірною увагою слідкував за нартами.

Сонце, що показалось лише на хвилину, вже сховалось. Незабаром нарти наблизились до самого берега.

— Це дівчина! — крикнув гострозорий молодець Овайюак.

І саме в цей момент назустріч нартам з-під крижаної скелі вискочив величезний білий ведмідь.

ІЛАВІРНІК ВІЩУЄ НЕЩАСТЯ

Мамаюк не ходила зустрічати сонце. Зморена голодом, вона ледве пересувала ноги. В глибині яранги нерухомо лежали її батьки.

Голод одібрав їм силу, і без допомоги дочки вони не могли б навіть звестися на ноги.

Важка полярна ніч минала, та жителі цієї яранги вже не сподівалися вижити. Останні дні Мамаюк варила юшку з шкіри нерпи. Але юшка та була майже неспоживна.

Сьогоднішнього ранку дівчина вийшла з яранги. Вона з відчаєм шукала чогось їстівного. Коли сьогодні не вдасться нагодувати батьків, вони помруть.

Враз вона почула, як залопотіли пташині крила. Ту ж мить на сніговий горбок поруч яранги знизився птах. То була розкішна рожева чайка — рідкісний і жаданий птах Півночі. Кінчики її білих, як сніг, крил вилискували рожевими фарбами. Чорний дзьобик час од часу розпорошував сніг.

Напруживши останні сили, Мамаюк підняла лук і пустила стрілу з кістяним наконечником. Чайка тріпонула крилами і впала на сніг.

Зраділа дівчина підбігла до своєї здобичі. Вона вже знала, що сьогодні її батьки не помруть.

Мамаюк розділила здобич на три частини: дві більші віднесла у ярангу батькам, а меншу та крила рожевої чайки залишила собі.

З цими крилами пішла вона на горб, де люди зустрічали сонце.

Але сонця вона вже не застала: воно світило лише кілька хвилин. Тоді Мамаюк стала дивитися разом з іншими ескімосами на кригу, де зустрілись незнайома дівчина й ведмідь.

Було страшно. Собаки, впряжені в нарти, зупинились і почали гавкати. Величезний ведмідь великими стрибками біг до них.

Мамаюк бачила, як незнайома дівчина зскочила з нарт і підняла рушницю. Блиснув вогник. До ескімосів долетіли звуки пострілу й передсмертний рев ведмедя. Ще голосніше загавкали собаки і люто кинулись на звіра, що повалився грудьми на кригу.

Проте дівчина одкликала їх, і вони вихром винесли нарти на горб, де стояв натовп, здивований і настрашені й відвагою незнайомки...

— Привіт вам, люди острова! — сказала вона, ступивши на сніг.

Її мова була чудна, але зрозуміла ескімосам. Вона була одягнена в хутра майже так, як одягаються вони. Обличчя її було подібне до облич їхніх дочок.

— Візьміть мою мисливську здобич,— показала вона на ведмедя,— і хай буде між нами дружба.

Щасливими очима глянули вниз зголоднілі люди. Наперед протиснулась Мамаюк і простягла гості крила рожевої чайки.

— О люди! — з жахом крикнув старий Ілавірнік, побачивши подарунок Мамаюок.— Нещастя! Нам заповіли діди, що крила рожевої чайки принесуть загибель нашому острову.

Запанувала глибока тиша.

У ВИГНАННІ

Почувши слова Ілавірніка, незнайомка підвела на старого очі і промовила:

— Дідусь, не кажи нісенітниць!

А потім звернулася до Мамаюк-

— З великою подякою приймаю я твій подарунок. Моє ім'я — Анка, що значить дівчина з моря. А як звати тебе?

— Мамаюк,— тихо відповіла злякана Ілавірніком ескімоска.

Анка ще раз сказала, щоб ескімоси взяли білого ведмедя. Четверо мисливців нерішуче спустились на кригу, де лежав звір. Після слів Ілавірніка вони боялися цієї дівчини. Коли б не голод в ярангах, вони б не одважились прийняти подарунок невідомої. Решта ескімосів залишились непорушними.

Лише стрункий Овайюак сміливо наблизився до Анки і сказав:

— О дівчино моря, звідки й куди лежить твій шлях? Чого завітала до нас на острів?

— Я чукчанка,— відповіла дівчина.

Ескімоси згадали перекази батьків, що на березі, на суходолі, живуть їхні родичі — чукчі.

— Мене прислали,— продовжувала Анка,— люди, що носять червоні зорі на грудях і шапках. Я маю дізнатись, хто ви і як живете. На суходолі ми чули про вас. І я питаю вас, чи потрібно вам ясне світло серед ночі? Чи потрібні вам нарти, що бігають без собак? Чи маєте ви досить м'яса, щоб не знати голоду?

— Дівчино,— відповів Ілавірнік,— не може бути ясного світла без сонця й місяця. Не можуть нарти бігати без собак. Ми не маємо м'яса і з голоду раді шукати мох під снігом. Та крила рожевої чайки віщують нещастя. Ми вдячні тобі за білого ведмедя. Але, просимо тебе, залиш наш острів. О люди, чи так я говорю?

Ескімоси мовчали. Вони боялись нещастя. Але голод мучив їх, а дівчина дарувала їм м'ясо ведмедя. І вони вирішили дозволити їй переночувати у себе, а Мамаюк негайно прогнати з острова.

Мамаюк заплакала, почувши слова Ілавірніка:

— Іди геть од нас, дівчино, що здобула крила рожевої чайки. Йди від нас і спокутуй свою провину.

— Іди геть! Залиши нас! — вигукнуло кілька голосів.

Тоді Анка взяла за руку Мамаюк і звернулась до ескімосів:

— Невже так настрахав вас лихий, недобрий дід? Ви женете Мамаюк, і я піду з нею. Але знайте, вона повернеться до вас на нартах, що бігають без собак, принесе світло, що ясно світитиме вночі, і здобуде для вас багато м'яса.

Анка посадила Мамаюк у свої нарти й гукнула на собак. Нарти помчали по кризі. Заходила темна ніч. Загудів вітер над морем. Почалась метелиця. В темряві зникли ескімоска й чукчанка. З моря долетіли тріск і вибухи То вітер ламав кригу.

ОВАЙЮАКОВІ ПРОПОНУЮТЬ УМЕРТИ

Минуло чимало днів. Тепер протягом багатьох годин світило сонце і ховалось лише на короткий час. Далеко навколо острова простяглись крижані поля. І хоч морози майже не слабшали, та вже з'явилися великі ополонки. З тих ополонок на кригу виповзали моржі, нерпи. Кожного дня мисливці виходили полювати на морського звіра. Не полював лише велетень Овайюак. Кращий мисливець острова ослін. Його очі вкрилися більмами. Він не бачив сонця і криги.

Незважаючи на свою молодість, він уславився серед людей острова, бо кожного полювання мав найбільше здобичі. Тепер кількість убитого звіра зменшилась

Маленька Навалук виводила його на великий горб над морем, і він сідав на уламок дерева, що море викинуло на берег: улітку вітер і крига приносили сюди багато такого дерева.

Сьогодні, як і кілька днів перед тим, Овайюак сидів над морем. За його спиною стояла Навалук. Сліпий ескімос усміхався, коли його обличчя ловило проміння сонця, але усмішка його була сумна. По вітру він вгадував кригу на морі. Там, на кризі, в цей час ходили мисливці, але їх він не бачив.

Зажурена стояла поруч ескімоса його сестра Навалук. Вона переказувала йому те, що бачила навкруги.

— У великій ополонці мисливці вбили моржа. Вони несуть його на острів. А ось до нас підходить Ілавірнік.

Справді, до них наближався дід. Він підійшов повільно і звернувся до сліпого:

— О мисливче Овайюак, як почуваєш себе? Чи бачиш світ сонця? Чи міг би вийти на лови звіра?

Зітхнув Овайюак і відповів, що не бачить сонця й не може вийти на лови звіра.

— О мисливче Овайюак,— промовив Ілавірнік,— не принесуть крила рожевої чайки щастя нашому острову. Та не всі ми загинемо, бо прогнали і злочинницю, й невідому, що прийняла в подарунок ті крила

— Я слухаю тебе, розумний Ілавірнік,— сказав сліпий.

— Овайюак, ти довго дивився на ті крила, і тебе спіткало нещастя Овайюак, ти не можеш більше полювати. Ти нічого не можеш робити і став тягарем для нас. Тепер, згідно із звичаєм наших батьків, ти мусиш прохати смерті.

Здригнувся Овайюак, почувши слова Ілавірніка. Поблідла Навалук. Старий вимагав смерті Овайюака за старим звичаєм. У таких випадках той, кого найбільше любив мисливець, мусить його задушити.

За хвилину вагання Овайюак відповів одним словом

— Гаразд!

Ілавірнік грізно глянув на дівчину і, наче наказуючи, промовив:

— Сподіваюсь, рука Навалук не здригне! Він знав, що Овайюак найбільше любив свою сестру

Сліпий звівся на ноги і витягнув голову до моря. Він наче до чогось прислухався

— Ви чуєте?

Навалук і Ілавірнік глянули на море і застигли здивовані.

НЕВИДАНІ ЗВІРІ

Повітря наповняло дивне гудіння. Звук той не був знайомий нікому із них. Жоден звір, жодна птиця не мали такого голосу.

Незабаром дівчинка і старий ескімос помітили вдалині на кризі якусь істоту, що швидко наближалась до острова. Вона блищала на сонці і мчала по кризі, обминаючи тороси. Ген-ген поза тією істотою посеред протоки чорнів натовп якихось інших істот. Їх зібралось там сила. Вони теж поспішали до острова.

— Що ви бачите? — спитав сліпий.

— О горе! — загукав старий.— Із суходолу йде наша загибель.

Крикнувши це, Ілавірнік кинувся навтіки, залишивши сліпого й Навалук.

— Брате,— промовила дівчинка,— страшний звір наближається до острова. Що будемо робити?

— Оборонятись! — відповів сліпий.— Дай мені мій спис. А сама тікай, сховайся.

Ні, брате, я не залишу тебе самого. Бери спис, а я візьму лук.

Дівчинка подала братові спис з наконечником із моржевого ікла, а сама, взявши лук, сіла біля братових ніг. Вона уважно стежила за тим, що робилось на кризі, і розповідала про все Овайюакові.

— Наші мисливці тікають. Вони залишили свою здобич на кризі і біжать до острова. Звір наближається. Який він чудний! Він нагадує мені велетенські нарти. Нарти, що біжать самі, без собак.

Дівчина замовкла. Вона звела очі на обличчя сліпого. Овайюак наморщив чоло, наче щось пригадував.

— Навалук, ти пам'ятаєш, що говорила та дівчина Анка? Вона казала про нарти, що прибіжать на острів без собак. Може, це не звір, а справді ті нарти.

Навалук мовчала й пильно дивилась, що діється на кризі. Лише пізніше знов вона почала розповідати.

— Твоя правда, Овайюак. Звір наздогнав двох мисливців. Вони упали на кригу, і звір зупинився. З цього звіра вийшла людина і підвела мисливців. Це не звір, а справді нарти, що біжать без собак. Вже інші мисливці зрозуміли це і перестали тікати.

Навалук знов помовчала. Сліпий чекав, коли вона продовжуватиме оповідання.

— Але ті чорні звірі, що йдуть із суходолу, то справжні ж звірі. Їх багато. У них чотири ноги, а на голові роги, такі самі, як висять в Ілавірніковій яранзі. А за ними йдуть люди.

Сестро, то, мабуть, звірі, що звуться оленями,— відказав сліпий.— Мені розповідав дід, що на суходолі є такі звірі, як ти розказуєш. Вони їдять мох. Люди пасуть їх. З їх хутра роблять одяг і взуття. Їхнє м'ясо їдять. їхнє молоко п'ють. їх запрягають у нарти замість собак. Щасливий той, хто має багато оленів.

БАЙДАРКА — ПЕРЕМОЖНИЦЯ КРИГИ

В глибині острова, поміж горбами, паслись олені. Міцно б'ючи копитами, викопували вони з-під снігу мох. Чукчі-пастухи доглядали їх. Кілька ескімосів пристали до чукчів і навчались ходити за оленями.

На тому самому горбі, як і вчора, сидів Овайюак. Сестра не залишила сліпого. Вона розповідала йому про події останнього дня.

— На нартах, що бігають без собак і ричать, наче звір, приїхала Анка — дівчина моря. Ті нарти називаються аеросани. Вона сказала, що олені будуть наші. їх прислали нам люди, що носять червоні зорі на грудях і шапках. У нартах вона привезла рушниці, щоб з них стріляти моржів, нерп і ведмедів. Ти чуєш постріли? То наші мисливці вчаться стріляти з рушниць. Але раді — не всі. Старий Ілавірнік ходить похмурий і віщує всім біду. Та ось він іде сюди. Овайюак, я боюсь його. Скажи, щоб він ішов геть.

До них наблизився Ілавірнік. Похмуро дивився він навкруги. З люттю в голосі закричав він Овайюакові:

— Чому ти ще не вмер? Чому Навалук не задушила тебе ременем? Ти збільшуєш нещастя, що їх віщували крила рожевої чайки.

— Я не задушу Овайюака. Він буде жити. Я буду його годувати,— відповіла Навалук, заступивши брата.

— У-у, нікчемне дівча. Я примушу тебе виконати твій обов'язок!

Ілавірнік стиснув дівчинці руки.

— О, Овайюак, скажи йому йти геть! — закричала дівчина.

Сліпий мовчав. Він думав, чи слід йому жити, коли він не може працювати. Адже він тягар для всіх, особливо для любої сестри.

Та враз Ілавірнік випустив руки Навалук і скулився наче побитий пес.

На горб сходила Анка. Ілавірнік, побачивши її, почав одходити далі від дівчини і сліпого.

— Овайюак,— звернулась до брата Навалук,— з моря до нашого острова підходить велика байдарка. Вона йде просто через кригу. Ця байдарка така велика, що всі наші байдарки з моржевих шкур вмістяться в ній. Великий димар здіймається над байдаркою З того димаря йде вгору чорна туча диму Під байдаркою ламається крига і наче тоне в глибині моря.

— Ця байдарка,— промовила Анка,— зветься криголам.

А потім, здивована нерухомістю Овайюака, спитала

— Що з тобою, чого ти мовчиш?

— Він сліпий,— відповіла Навалук.

НОВІ ЯРАНГИ

— Де Мамаюк? — питали ескімоси Анку.

На це питання Анка лише загадково посміхнулась і не відповідала.

Тим часом надійшло літо. Сонце кружляло по небу навколо острова і навіть на ніч не ховалось за обрій. Стояв полярний день.

На горбах острова танули сніги й виступав новий мох та подекуди травичка. В морі послабішала крига У величезних прогалинах чистої води з'явилось багато морського звіра.

Криголам усе ще стояв біля острова. Люди з криголама вивозили вантажі на берег.

Навалук розповідала Овайюакові:

— На березі будують нові яранги. Це дуже великі яранги. Вони всі з товстого дерева. Дах укривають тонкими, але дуже твердими шкурами, що їх називають бляхою. Дерево збивають гострими і твердими кістками, що їх називають цвяхами. У вікна вставляють прозорі крижинки. їх можна помацати, але вони невидимі, як повітря. Ці крижинки не тануть навіть на вогні. Їх називають склом

— Навалук, я хочу піти до тих яранг,— попросив сліпий.

Дівчинка повела його на берег, де чулись голоси багатьох людей, цюкання сокир і вищання пилок.

Овайюак навпомацки обійшов першу ярангу, до якої його підвела поводатарка.

Він гладив руками дерев'яні стовпи, дошки, залізні клямки, скло.

Люди, що ставили ті будинки, дали сліпому помацати сокири, пилки та свердла.

Овайюак ходив, спираючись на свій спис. Він узяв рукою гострий кінчик свердла і сказав:

— Коли б моєму списові такий наконечник, жоден морж, жоден ведмідь не мали б порятунку. ї коли б мені очі! Адже сили в моїх руках вистачить.

У руки йому попався залізний прут, і, щоб показати свою силу, він зламав його.

— Яка велика сила у цього сліпого! — промовили з гурту.

— Що буде в цих ярангах? — спитав Овайюак.

В цей час підійшла Анка і відповіла йому:

— В одній буде факторія. Там за хутра, шкури і сало звірів можна буде виміняти рушниці, одежу, ножі, харч. У другій буде школа. Там будуть учити дітей. У третій ми влаштуємо лікарню. Там будуть лікувати хворих та поранених. А що буде в четвертій, дізнаєтесь тоді, коли побачите світло серед ночі. Вежа, що будується біля четвертої яранги, дасть те світло.

— Мені здається,— промовив Овайюак,— що старий Ілавірнік помиляється. Крила рожевої чайки, здається, принесли нещастя лише мені. Я сліпий і мушу вмерти.

— Ні, брате! Ти не вмреш,— сказала Навалук.

ПТАХ НАД ПТАХАМИ

Найбільшу увагу ескімосів привернула вежа. Високим шпилем здіймалась вона над горбом. Зверху на вежі були начіплені бляшані крила. Коли дув вітер, вони починали крутитись.

Будівництво яранг та цієї вежі забрало чимало часу. Вже сонце почало заходити. Вже байдарка-криголам залишила острів. Вже посилювались морози. Починалася зима. Одного дня над морем знов зустрілись Овайюак, Навалук та Ілавірнік. Знов старий дід почав намовляти Овайюака померти. Знов Навалук боронила брата.

І так само, як навесні, їхню розмову перервало якесь гудіння.

— Певно, наближаються нарти, що бігають самі,— обізвалася Навалук і стала шукати очима на кризі аеросани. Але скільки не дивилась, нічого не знаходила.

А гудіння посилювалось, голоснішало.

Ілавірнік теж нічого не побачив на кризі. Але він звернув увагу на обличчя сліпого. Овайюак підвів голову вгору й наче вдивлявся в небо.

Старий ескімос і дівчина теж глянули в небо. Високо у повітрі вони побачили...

Вони не знали, як назвати те, що бачили. Ніколи так не дивувалась Навалук. Ніколи так не лаявся і Ілавірнік.

— Сестро, чому ти мовчиш? — промовив Овайюак. Він хотів, щоб Навалук розповіла йому, що вона бачить.

— Високо у повітрі,— почала дівчина,— летить птах. Це бринить його голос. Проти цього птаха чайки — наче миші проти ведмедя. Це птах над птахами. Він іще не зробив жодного помаху крилами, але з надзвичайною швидкістю наближається до острова. Він наблизився до берега. Здіймається ще вище. Кружляє над островом. З яранг вибігають люди. З прапором вийшла Анка. Вона наче зустрічає цього птаха помахом прапора. Перед птахом злякано розлітаються кайри і чайки.

— Скільки горя! Скільки біди! — репетував Ілавірнік.

Стиснувши руками голову, він побіг берегом геть од яранг. Він наче хотів заховатись од велетенського птаха.

А птах усе гудів.

Навалук продовжувала оповідати:

— Птах знижується. Ще одне коло. Ось він торкнувся землі. Побіг, повернув до Анки й зупинився. О брате, з цього птаха сходять люди. Цей птах возить людей.

— Що ж то за люди? — схвильовано питав сліпий.

— Один, два. Це чоловіки. Жінка одна, друга. Знов чоловіки. Знов...— дівчина на мить запнулась,— ще жінка. Вона мені нага...

— Що ти кажеш?

— Нічого. То мені показалось. Біля птаха збираються наші люди. Анка щось промовляє. Підемо, брате, туди.

— Ні,— відмовився сліпий,— ми підемо туди потім.

Він присів на уламок дерева та про щось задумався.

НАЙБІЛЬШЕ ЧУДО АНКИ

Птаха над птахами Анна назвала одним словом: літак.

Він залишив людей на острові і другого дня полетів назад. Двоє з тих людей оселились у яранзі, яку вони звали лікарнею. Решта — в інших ярангах.

Якось Анка одвідала сліпого і його маленьку сестру саме тоді, коли у них був Ілавірнік. Дико блискотіли очі старого. Він знов умовляв Овайюака умерти.

— Тоді знов буде щастя на острові,— запевняв він.

— Овайюак,— сказала Анка різко,— не слухай старого нерозумного діда. Ходім зі мною до лікарні. Там подивляться твої очі.

— Овайюак, не йди з цією дівчиною! — грізно закричав Ілавірнік.

Але сліпий не слухав його. Він сказав:

— Тепер ти навіть смертю не злякаєш мене.

Овайюак пішов за Анкою.

Кілька днів залишався Овайюак у лікарні. Навалук залишилася біля його ліжка.

Сліпого скупали у теплій воді.

Раніш Овайюак ніколи не купався, бо біля острова море завжди холодне, а лазень у ескімосів нема. І дивно, приємно почув себе Овайюак у лікарні. Навалук мовчки раділа.

Іноді до них приходила Анка. Вона розповідала про людей з зірками на грудях і шапках. Тих людей вона називала більшовиками. Себе Анка називала комсомолкою.

— І ти будеш комсомолкою,— казала вона Навалук. Та от одного дня до лікарні покликали Ілавірніка.

— Дивись, діду, як ця людина зробить Овайюака щасливим,— сказала йому Анка й показала на літню жінку, що була в лікарні за найстаршу.

Овайюака одягли в білий халат і посадили в глибоке крісло.

Поруч на столику розклали блискучі ножі. Страхаючись, дивилась на ті ножі Навалук.

— Овайюак,— промовив Ілавірнік,— вони хочуть тебе зарізати.

— Мовчи, діду, бо я знаю, що вони мені не пошкодять. Літня жінка дала йому щось понюхати, і Овайюакові здалось, що він засинає.

Наче крізь сон він чув, як підіймали йому вії. Ніж торкнувся ока. Невже хочуть виколупати його сліпі очі?

Він хотів підвестися з крісла, але не міг поворушитись Хотів крикнути, але рот не одкрився і не розціпились зціплені зуби.

МАМАЮК

З хвилюванням чекав Овайюак того часу, коли знімуть пов'язку йому з очей.

І ось ця хвилина надійшла. Був вечір. При світлі лампи Овайюак побачив свою сестру, Анку та лікарку.

— Навалук, я бачу тебе! — крикнув він.

Сестра підійшла до нього.

— Чи скоро буде день? — спитав Овайюак.

— Ні, не скоро,— відповіла Анка,— вже почалася полярна ніч. Але ти пам'ятаєш мою обіцянку про яскраве світло серед ночі? Я здійсню її.

Анка повернулась до темного кутка яранги і промовила:

— Мамаюк, Овайюак хоче, щоб я здійснила свою обіцянку.

І в ту ж мить щось тріснуло в кутку, і всю ярангу залляло яскраве світло. Стало видно, як серед ясного дня. Овайюак побачив у кутку Мамаюк. Вона теж підійшла до нього і, радо сміючись, простягла руку.

— Овайюак,— промовила Навалук,— це вона прилетіла з тим птахом над птахами, що зветься літак.

— Овайюак,— сказала Мамаюк,— чи до вподоби тобі це світло, що зветься електрика? Це горить вітер, що крутить надворі крила залізної вежі.

— Це друге сонце,— відповів Овайюак.

— На великому суходолі,— продовжувала Мамаюк,— скрізь багато цього другого сонця. Воно не лише світить, але й гріє і навіть працює.

— Розкажи, що ти бачила там? — попросив ескімос.

— Я бачила там байдарки — більші, ніж усі наші яранги разом. Я бачила там яранги, як найбільші горби нашого острова. Я чула, як люди розмовляють між собою на такій віддалі, що не бачать один одного.

— То казка,— прошепотів хтось з кутка, і Овайюак побачив Ілавірніка.

— Мовчи, діду! — крикнув ескімос.

— Овайюак,— продовжувала Мамаюк,— я бачила, як лікують там хворих. Таких, що у нас на острові вбивають, там виліковують.

— Яка ти щаслива, що бачила те все. І я щасливий, що бачу тебе й чую твоє оповідання. А скажи, я і Навалук могли б туди поїхати?

— Анка вже обіцяла, що коли кінчиться полярна ніч, ви полетите туди. Навалук там зостанеться вчитись, а ти повернешся. Пізніше повернеться й вона, і ми разом працюватимемо на нашому острові.

— О дівчино моря, який я вдячний тобі! — промовив до Анки Овайюак.

— Овайюак, будь вдячний не мені,— відповіла дівчина,— а тим людям, що живуть на суходолі і звуться більшовиками.

— О горе! — застогнав у кутку Ілавірнік.— О біда!

— Чого пугикаєш, сово? — спитав Овайюак, встаючи з ліжка,— Ти кажеш, що то казка. А я переконуюсь, що все дійсність. А ти зі своїми старими казками забирайся геть!

І, схопивши Ілавірніка за плечі, Овайюак виштовхнув його геть за двері.